

POSLEDNÍ DIVOČINA ZA MĚSTEM RUDY

► **Text a foto:** Helena Křenková,
Kiruna

Švédské Laponsko je rájem milovníků toulek divokou přírodou. Nachází se zde množství národních parků a všech 13 vrcholů převyšujících 2000 metrů severně od polárního kruhu v rámci euroasijského kontinentu nebo nejstarší evropský národní park a poslední divočina nezasažená člověkem v Evropě.

Většina turistů své cesty začíná v Kiruně, nejsevernějším švédském městě s 18 000 obyvateli. Vzniklo

zhruba před sto lety díky obrovským zásobám nejkvalitnější železné rudy, resp. magnetitu. Zdejší důl je největším podzemním

rudným dolem světa. Denně tu vytěží ekvivalent šesti Eiffelových věží, což představuje 90 % evropské produkce železné rudy.

Jezero Laitajaure na řece Rapaätno na okraji NP Sarek.

Přes jezero vede magistrála Kungsleden. K překonání jezera slouží tři samoobslužné veslice. Platí zde staré pravidlo, že při odchodu od jezera musí na každém břehu zůstat alespoň jedna loď. Kdo si netroufá, může si zaplatit svezení motorovým člunem.

PŮLNOČNÍ ZEMĚTŘESENÍ, KIRUNA SE STĚHUJE

Kdo v Kiruně stráví alespoň jednu noc, má šanci zažít „půlnoční zemětřesení“. Zhruba kolem půl druhé v noci probíhá v podzemí odstřel, který bývá někdy vnímatelný i na povrchu.

Kvůli dolu se během dvaceti let o tři kilometry přesune zhruba třetina města. Jinak by nebylo možné v těžbě pokračovat ve větší hloubce. Zakladatelé města před sto lety bohužel neměli tušení o úklonu ložiska a bez dolu by Kiruna ekonomicky zanikla.

Nevýznamnější stavby jako secesní dřevěný kostel se přesouvají, zbytek se zbourá a postaví znovu. Obyvatelé na stěhování netratí, proto s ním téměř všichni souhlasí a přesuny historických domů jsou malou kulturní událostí a oslavou.

Symbolem stěhování se stala čerstvě dokončená velkoryse pojatá nová radnice, ke které byla přestěhována radniční věž z původní budovy. Trať vybudovaná kvůli

Zimní Kiruna.

Pohled z vrcholu Luossavaary na důl a ředitelství důlní společnosti LKAB. Nyní je část bývalého dolu městskou sjezdovkou.

INFOCENTRUM A CENY

► Letenky

Praha–Stockholm–Kiruna a zpět s výbavou na lyže cca 9000 Kč

► Doprava

Autobus Kiruna–Nikkaluokta (60 km do osady pod Kebnekaise) 200 SEK

Autobus z letiště do města (Kiruna) 110 SEK

► Noclehy

Hostel v Kiruně od 300 SEK, hotel od 1000 SEK. Na horských chatách cena: člen STF/nečlen zima 450/350 SEK při rezervaci online, léto 500/400 SEK (například horská chata pod Kebnekaise 600 SEK ve společné noclehárně, dvoulůžkový pokoj 1100 SEK/osoba).

Využívání zázemí chaty při stanování (kuchyně, sauna) 150/250 SEK, členství 295 SEK/rok se vyplatí při delších výpravách. Zpoplatněny jsou všechny typy chat (i ty, které nevlastní STF, nebo když správce není přítomen), mnohde jsou pouze údaje o platbě uvedeny v chatě či na internetu a je třeba zaplatit převodem. Systém funguje díky morálce Švédů, které by nikdy nenapadlo nezaplatit.

Chaty jsou vybaveny kamny, plynovým vařičem a některé i saunou nebo je zde možné dokoupit základní potraviny. Není zde elektrina, svítí se svíčkami a atmosféra je neopakovatelná. Vzhledem k tomu, že celá oblast hor je zcela bez GSM signálu, na všech chatách mají tísňovou vysílačku napojenou na policii.

Výjimkou je NP Sarek, na jehož území žádné chaty z důvodů nejpřísnější

ochrany přírody nejsou. Sem se doporučuje vyrážet vždy se satelitním telefonem.

► Vstupy

Icehotel 2018 (prohlídka) 350 SEK, nocleh v ledovém pokoji podle typu 5000–10 000 SEK

Exkurze do dolu 365 SEK

► Potraviny

Pivo v restauraci 70 SEK, potraviny jsou asi o 50 % dražší než v Česku, relativně levné a velmi kvalitní jsou ryby a mléčné výrobky.

► Kurz a platby

1 SEK = 2,5 Kč (listopad 2018)

Od roku 2018 ve Švédsku není možné platit u většiny veřejných dopravců hotově, přijímány jsou pouze karty a často jsou jízdenky v prodeji jen na internetu (v železničních stanicích na severu nejsou pokladny ani automaty, v autobusech se jízdenky při platbě kartou ještě prodávají).

Náš tip

Výpravy s CK Adventura zima a léto 2019:

<https://www.adventura.cz/zajezdy/11253-svedskym-laponskem-na-bezkach>

<https://www.adventura.cz/zajezdy/10913-krasy-zimniho-laponska-hornaty-sever-svedska>

<https://www.adventura.cz/zajezdy/10764-svedsko-treking-v-np-sarek/>

Aurora borealis.
Polární záře.

dolu pokračuje až do norského Narviku, odkud je ruda exportována námořní cestou.

Závěrečný úsek se dá označit jako div techniky stavitelů na přelomu 19. a 20. století. Rudné vlaky o 68 plně naložených vozech zde horami a extrémními klimatickými podmínkami tahají nejsilnější elektrické lokomotivy na světě.

Díky tomu se sem lze snadno dostat nejen letecky, ale i lehátkovým vlakem „Arctic Circle Train“ ze Stockholmu, odkud to je zhruba 1400 km, Švédí by však řekli „jen 140 mil“ (švédská míle je totiž 10 km).

LEDOVÝ HOTEL, POLÁRNÍ ZÁŘE A KOSMICKÉ STŘEDISKO

Outdoorových možností najdete v okolí Kiruny nepřeborně. V létě se můžete vydat na treky po populárních značených dálkových magistrálách Kungsleden, Padjelantaleden a Nordkalottleden (částečně se kryjící s předchozími dvěma), na jednodenní výlety, podniknout lezecké a ledovcové výstupy, na trek do divočiny, na divokou vodu nebo si jen užívat klid a půlnočního slunce.

V srpnu pak přichází hojnost lesních plodů a hub v množství pro Středo-

Backcountry, cesta zimní divočinou

LAPONSKO JE RÁJEM BĚŽKAŘŮ I DOBRODRUHŮ MILUJÍCÍCH ZIMNÍ DIVOČINU A BACKCOUNTRY.

Není lepší způsob, jak zažít a projít Laponsko, než na běžkách. Běžkaři si v Laponsku můžou vybrat z tisíců kilometrů perfektně upravených tratí, nejvíce jich je ve Finsku.

Davů se zde opravdu obávat nemusíte, častěji potkáte spíše soba a vyrazit sem za „manšestrem“ můžete ještě v době, kdy v Česku již roztál poslední sněhulák. V lesích najdete občas přístřešky, kde během dne hoří oheň, a můžete zde posedět na „fika“ neboli pauzu na kávu, bez které se žádný Seveřan neobejde.

Ještě romantičtější jsou výpravy na lyžích do divočiny. Finsko nabízí hluboké lesy a rozlehlá jezera. Milovníci velehor si na své přijdou ve Švédsku i v přilehlé části Norska. Těžko bychom hledali dra-

matičtější krajinu, kde jsou možné mnohastakilometrové přechody na turistických neboli backcountry běžkách. Ty spojují výhody běžek a skialpů a jsou ideálním dopravním prostředkem do zdejších podmínek. Ačkoli zdejší hory přesahují výšky 2000 metrů a je zde mnoho ledovců a bizarních štítů, průchod údolími a některými sedly není lyžařsky nijak náročný. Srovnat se dá zhruba s hřebeny Krkonoš, přitom scenerie jsou alpské a skalnaté.

Samozřejmě polární záře, když se pěkně vyvede, to je silný zážitek. „Ale mě osobně třeba nadchla jiná minimalistická světelná show. Při krásném slunném dni, kdy zároveň pořádně mrzne, vzduch neudrží vlhkost přívátou od oceánu a v prostoru kolem vás se sráží tu a tam krystalky jinovatky, které slunce proměňuje v blikající jiskřičky,“ popisuje Tomáš Hyka své vzpomínky z běžek ve švédském Laponsku v letech 2016 a 2017.

„A což teprve, když tyto krystalky vytvoří za řadu dní přemrzlou, třeba deseticentimetrovou vrstvu. Rozjedete se po jejím pevném podkladu, lyže před sebou v neporušené pláni ani nevidíte a lehounký prašan od nich tryská na všechny strany, aniž by vás brzdil – to je paráda,“ rozplývá se.

Švédské chaty jsou komfortnější a vybavenější než finské sruby, zhruba v polovině mají saunu a možnost doplnit základní proviant. O chod chat se starají srdeční chatáři dobrovolníci, které člověk stěží rozezná

Na vrchol.
Na lehko bez saní, výhledy až na norské pobřeží.

Ledové království.
Icehotel Jukkasjärvi.

Icehotel v Jukkasjärvi.
Každý pokoj je jiný.

evropana stěží uvěřitelném. Nejexotičtějším ovocem je oranžový ostružiník moruška, rostoucí v bažinách (nejjižněji se jako přísně chráněná rostlina vyskytuje na hřebenech Krkonoš). Podzim přichází mnohem dříve než v Česku, příroda se neuvěřitelně zbarví, dozrávají brusinky, začne se objevovat polární záře a muži se vydají na lov.

V zimě půlnoční slunce vystřídá polární noc, která přímo v Kiruně, tedy 160 km za polárním kruhem, trvá tři týdny. V této době slunce vůbec nevyjde nad obzor. V realitě je vidět zhruba od deseti do jedné, přičemž krajina se zbarvuje dorůžova červánkovým světlem. Skutečná zimní sezona začíná v únoru, kromě lyží se můžete vydat pozorovat polární záři, na projížď-

ku na sněžném skútru nebo se záprahem, anebo navštívit Icehotel.

Ten se nachází v historické vesničce Jukkasjärvi 17 km od Kiruny na břehu řeky Torne, jejíž led je stavebním materiálem. Ačkoli hranice kýčce je subjektivní, v porovnání se svými „mladšími sourozenci“ v zahraničí si zachovává vysokou uměleckou úroveň.

od dobrých skřítků hor. „Správci, se kterými jsme se setkali, byli úžasní. Vyzařoval z nich klid a pohoda, spokojenost a skromnost. Člověka „z civilizace“ překvapí, s jakými podmínkami jsou připraveni se dobrovolně spokojit. A uvítání domácí šťávou nebo čajem je po dni stráveném venku nečekaným překvapením.“ Hana Patočková, z běžek ve Švédském Laponsku 2016 a 2018

Většina vzdáleností mezi chatami je zvládnutelná za půl dne, volný čas za slunečných dní využíváme k odpoledním vrcholovým výstupům podle svých schopností, vyjíždíme do okolí nalehko nebo lenošením na chatě u praskajících kamen. Společnost na chatách nám občas dělají smečky huskyů a malamutů, kteří večer přiběhnou a přitáhnou pasažéry na saních.

Všechny běžkařské a backcountry akce absolvujeme se saněmi, pochod s nimi je výrazně pohodlnější a bezpečnější než s batohem. I se saněmi jsme na běžkách schopni bez potíží urazit až 25 km denně,

Sobí stádo.
Přesun na letní pastviny, setkání na běžkařských tratích v Kiruně.

ale většina etap měří do 20 km.

Mnoho účastníků zimnímu Laponsku natolik propadlo, že se sem každoročně vrací, proto se trasy obměňují, navazují na sebe a lze se vydat i na méně známá místa, kde jste někdy i zcela sami. Na výběr je spaní v chatách nebo ekonomičtější stanová varianta s možností využití všeho komfortu k vaření a sauny v chatě.

Kromě běžek se do severního Švédska jezdí na kratší výpravy i na skialpy a především za heliskiingem, který je v posledních letech čím dál populárnější. Díky odlehlosti a stále malému počtu lidí zde nejsou ještě omezení jako v Alpách, mimo národní parky se může kamkoli a záruku tvoří poslední jistý sníh mimo ledovce v Evropě.

Čtyři národní parky tvoří největší evropskou rezervaci

REZERVACE UNESCO LAPONIA JE NEJVĚTŠÍM SOUVISLÝM KOMPLEXEM NÁRODNÍCH PARKŮ V EVROPĚ A ZAHRNÚJE PARKY SAREK, PADJELANTA, STORA SJÖFALLET A MUDDUS. ŽIJÍ ZDE STÁDA SOBŮ, LOSI, ROSOMÁCI, MEDVĚDI, POLÁRNÍ LIŠKY (FJÄLLRÄVEN) NEBO RYS OSTROVID.

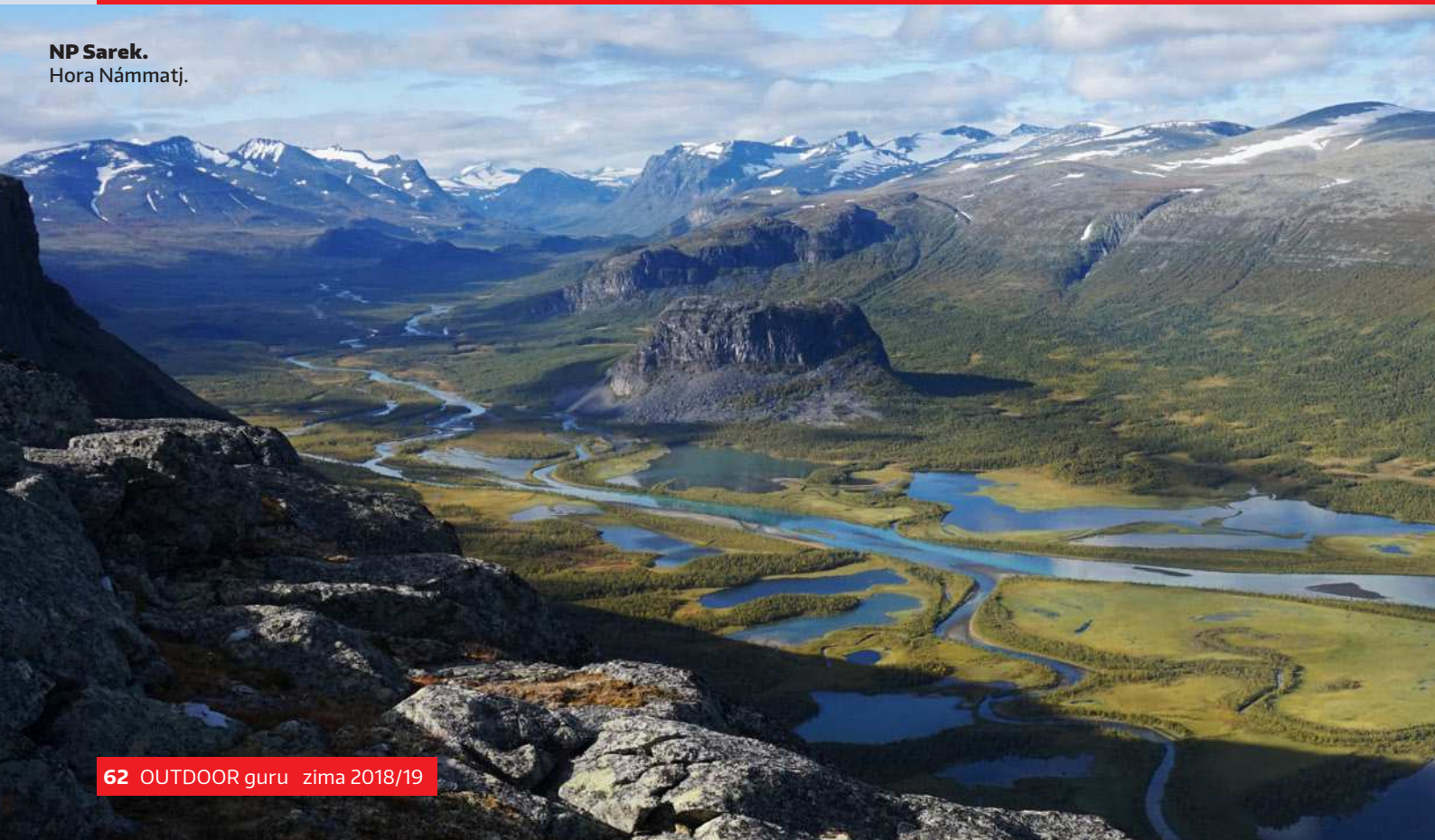
► **NP Sarek**, vyhlášen roku 1909, je nejstarším evropským národním parkem (druhým na světě) a současně nejpřísněji chráněným. Krajina připomíná spíše Aljašku, skupiny štítů od sebe oddělují velké řeky, močály a jezera, nachází se zde nejkrásnější evropská říční delta. Nenačítejte zde žádné značky ani cesty, potoky a řeky je třeba přebrodit. Pravidla parku zakazují budování jakékoli turistické infrastruktury. Smí se sem pouze pěšky a na lyžích, zakazuje se i jízda na kajaku. Geologickým unikátem jsou nunataky, izolované štíty vystupující z ledovců, které jinak najdeme jen v Grónsku, Antarktidě a na Špicberkách. „Někomu z mých známých připadala krajina nějaká moc pustá. Pro mne krásné místo na kraji civilizace, kam se chci ještě vrátit,“ říká Stanislav Podolák, účastník předloňské výpravy

do Sareku. „Wow, to bylo asi to jediné, na co jsem se zmožila při prvním pohledu do údolí, na spleť jednotlivých ramen řeky ze Skierfe. A tohle bylo skutečně dechberoucí. Dívala jsem se doslova s otevřenou pusou, jak je každé rameno jinak zbarveno, na tom relativně malém prostoru – jedna řeka a tolik barev! Jak pomalu začínal podzim, začala hrát prim žlutá, červená, ale i modrá, ta borůvková,“ dodala Jarka Zelená, která tu byla letos. ► **NP Stora Sjöfallet** byl rovněž vyhlášen již v roce 1909, nejcennější částí byl „Velký Vodopád“ na řece Lule, která byla zatopena soustavou přehrad s elektrárnami a z parku zbyla jen malá část při severním okraji NP Sarek. Parku dominuje masív Áhkká (2015) ze sámského „stará žena“. Hora inspirovala i známou dětskou knížku Selmy Lagerlöf

„Podivuhodná cesta Nilse Holgerssona Švédskem“, ve které chlapeček Nils Holgersson letí na zádech husy Áhkká z Kebnekaise do Laponska.

- **NP Padjelanta** navazuje na NP Sarek na západě a táhne se k norské hranici. Tvoří ho rozsáhlá náhorní plošina a velká jezera. Hory jsou oblejší a nižší, jsou více pasteveckou oblastí. Vedou tudy oblíbené turistické trasy Padjelantaleden a Nordkalottleden.
- **NP Muddus** je ze všech parků nejmenší a nejsnáze dostupný, nabízí se zde možnosti jednodenních výletů. Předmětem ochrany je především biotop lesa.
- **Magistrála Kungsleden (Královská cesta)** je také velmi populární, zejména její nejsevernější úsek z Abiska do Nikkaluokty kolem nejvyšší hory Švédska Kebnekaise (2097 m). V denních vzdálenostech

NP Sarek.
Hora Námmatj.

jsou turistické chaty, přes mokřady vedou dřevěné chodníčky, ale samotu a klid zde v létě nenalezneme. Každoročně v srpnu se tudy „prožene“ závod pořádaný jako marketingová akce firmou Fjällräven o několika tisících účastníků. Ve vedlejších údolích, kudy cesty nevedou, a na norské straně už mnoho turistů nepotkáte.

- ▶ **Výstup na Kebnekaise** je fyzicky náročný, ale pokud zvolíte turistickou cestu, tak k němu není třeba lana, na vrcholu samotném můžou být nutné mačky. Výstup představuje převýšení téměř 1900 m stoupání a zabere asi 12 hodin. Horu tvoří dvojvrchol, turisticky přístupný je zaledněný Sydtoppen (jižní vrchol), který byl vyšším do srpna 2018. V důsledku odtávání ledovce je nyní nepatrně vyšší severní Nordtoppen (původně udávaná výška Jižního vrcholu byla 2114 m). V březnu 2012 došlo přímo na Kebnekaise k leteckému neštěstí, do sedla mezi vrcholy narazilo norské vojenské letadlo Herkules, trosky jsou dodnes v západní stěně a ledovci.

Secesní dřevěný kostel v Kiruně z roku 1912.

Tento kostel bude přestěhován. Vyhrál hlasování o nejhezčí dřevěnou stavbu Švédska. Fotografie pořízena v poledne v období polární noci během Vánoc.

Podoba jednotlivých pokojů a ledové výzdoby každoročně vzejde z prestižní mezinárodní designérské soutěže. Hlavní prostorou je vstupní sál s ledovými křišťálovými lustry a kaple, kde se konají svatby a koncerty. Od předloňské zimy se část

pokojů a Icebar přestěhovaly do haly, díky tomu je můžete navštívit i v červenci.

Za jedno z nejlepších dobře dostupných míst pro pozorování polární záře je považováno Abisko. Díky poloze ve srážkovém stínu zde mají hodně jasných nocí. Pro jedinečný zážitek vznikla „Aurora sky station“ neboli stanice pro pozorování polární záře. Jedná se o lanovku s malou restaurací a pozorovatelnou v provozu do půlnoci.

Východně od Kiruny, v Esrange, najdete kosmické středisko, kde tvoří polární záře jednu z oblastí výzkumu. Objevily se i plány, že by Kiruna mohla být prvním místem v Evropě, odkud budou možné komerční lety do vesmíru. ◀

